

igényeit. Ez utóbbi megoldás egyben az UGC (University Grants Commission – az egyetemek költségvetéséről döntő bizottság) politikája szellemében a különböző tanszékek kutatóközponttá fejlesztését is szolgálja.

A folyóiratok központi előfizetésével kapcsolatos feladatok ellátására adottságai folytán jelenleg a PU, Chandigarh a legalkalmasabb. Itt vannak a legjobban felszerelt kémiai, biokémiai, gyógyszerészeti tanszékek, fejlett reprográfiai felszerelések, továbbá jól megközelíthető a tömegközlekedés szempontjából is. A PU, Chandigarh megfelelő dokumentációs szolgáltatást biztosítanak a résztvevő egyetemeknek, akik viszont anyagilag támogatnák e „közös ügynökséget”. A többi egyetemi könyvtárban is megvannak a szolgáltatásokhoz szükséges alapfeltételek; technikai bázisát tekintve a legfejlettebb köztük a PAU, Ludhiana. Ami sehol sem megoldott, az a fordítási szolgálat kérdése.

A közös forráshasználat biztosíthatná a kevés hivatkozást kapott folyóiratok elérhetőségét is; a magfolyóiratok minden könyvtárban meglennének, de a *Chemical Abstracts*-re elég pl. egyetlen helyen, a PU, Chandigarh-ban előfizetni. Kiszélesítenék az SDI szolgáltatást, s térítés mellett elérhető lenne az INSDOC (Indian National Scientific Documentation Centre), az Indiai Országos Tudományos Dokumentációs Központ adatbázisa is.

/ANAND, A. K.–MALHAN, I. V.: Some investigations on resource sharing on chemistry journals for the university libraries of Punjab, Haryana, Himachal Pradesh and Chandigarh = Annals of Library Science and Documentation, 29. köt. 2. sz. 1982. p. 76–89./

(Kovács Katalin)

Felmérés a British Library Kölcsönzési Részlegének 1981. évi teljesítéseiről

Az 1981 júniusában készült felmérés célja az volt, hogy megállapítsa, milyen mértékben elégíti ki felhasználóinak kéréseit a British Library Kölcsönzési Részlege (British Library Lending Division, BLLD).

Módszerét tekintve két korábbi – az 1976. és 1978. évi – felmérést követte, hogy az eredményeket össze lehessen hasonlítani. A felmérés a BLLD által 1981. június 2–12 között továbbított összes kölcsönzés, fotó- és mikromásolat, valamint kériólap közül minden ötödiket vette figyelembe. Ez 20 042 kérést jelentett, az egész évi kéréseknek mintegy 0,7%-át.

Teljesítési százalék

A felmérésből kitűnt, hogy a kérések 82%-át saját állományból teljesítik. (1978-ban 80%-át, 1976-ban 83%-át.) A teljesítés százalékát befolyásoló egyik tényező a „problémásabb” művek iránti igény arányának növekedése, ami feltehetően a szolgáltatás iránti bizalom jele.

A statisztikai minta szerint 1981-ben a kérések 71%-a időszaki kiadványokra, 21%-a monográfiákra, 5%-a konferencia-anyagokra, 3%-a egyéb kategóriákra vonatkozott. 1981-ben az összes kérés 93%-át, 1976-ban 94%-át, míg 1978-ban 92%-át teljesítették különböző forrásokból.

A beérkezett kérések jellemzői

Az összes kérés 62%-a angol nyelvű, 9%-a idegen nyelvű időszaki kiadványokra, míg 19%-a angol nyelvű monográfiákra, 2%-a pedig idegen nyelvű monográfiákra vonatkozott.

A felhasználókat tekintve mindkét évben az egyetemek állnak az élen, a beérkezett kérések 28%-a (1978-ban ugyancsak 28%-a) az Egyesült Királyság egyetemeiről érkezett. 1978-hoz képest a Közművelődési könyvtárraktól érkező kérések aránya 1%-kal csökkent. A relatív igénybevételt tekintve a kormányzati könyvtárak csökkenő, míg az ipari könyvtárak emelkedő tendenciát mutatnak 1978 óta. A külföldről érkező kérések száma 1976–1981 között 4%-kal emelkedett.

A felmérésben szereplő kérések 74%-a postán, a többi telexen érkezett.

A jelzett változásoktól eltekintve, a felmérés eredményei a korábbi két felmérés eredményeivel azonosak.

/CLARKE, A.: The British Library Lending Division's 1981 success rate survey = Interlending Review, 10. köt. 1. sz. 1982. p. 18–20./

(Fazekas Zsuzsa)

Főbb könyvtárközi kölcsönzési központok Japánban

Nemzeti Országgyűlési Könyvtár

A Nemzeti Országgyűlési Könyvtár (National Diet Library, NDL) kettős feladatot lát el: egyrészt a nemzeti könyvtár, másrészt a japán parlamenti könyvtár szerepét tölti be. Az államkincstár tartja fenn, s a kormány törvényhozó testületéhez tartozik. Nemcsak japán publikációkat, hanem külföldi irodalmat is gyűjt.

A könyvtárközi és másolatszolgáltatás már hosszú ideje szerves része az NDL szolgáltatásainak. A xerográfia fejlődése következtében növekedett a fénymásolatok iránti tengerentúli kereslet. 1970-ben az NDL-hez 1680 külföldi kérés érkezett, ezekből 1048-at (62%) teljesített. 1980-ban összesen 4370 kérés érkezett, amelyből 3854-et (88%) elégitettek ki.

1970–1980 között háromszorosára nőtt az NDL-hez érkezett külföldi kérések száma. A kérések 35 országból érkeztek, számukat tekintve 1979-ben India vezetett, őt követte sorrendben az NDK, az USA és Magyarország. 1980-ban az NDK helyet cserélt Indiával és Korea került Magyarország után az 5. helyre.

Az elmúlt öt évben a kéréseknek átlagosan mintegy 90%-át teljesítették. A tudomány és a technika volt a legkeresettebb téma (a kéréseknek mintegy 60%-a), ezt követte 14%-kal az orvostudomány, majd 16%-kal a humán tudományok.

A kérések többsége folyóiratcikk-másolatokra vonatkozott. A fénymásolási szolgáltatást a könyvtári személyzet ellenőrzi, a szerzői jogi törvényeket figyelembe véve. A fénymásolatok elkészítése, továbbítása és a fizetés intézése egy vállalattal kötött szerződés alapján történik; a vállalat alkalmazottai és a gépek a könyvtárban nyertek elhelyezést.

Éles ellentétben a fénymásolatok számával, a külföldi intézményeknek kölcsönzött könyvek száma minimális: 1980-ban 122, többségét a Szovjetunióból kérték. (Az NDL által kölcsönzött könyvek száma 1979-ben 10 246, három-négyszer több a 10 évvel korábbinál.)

A könyvkölcsönzés az IFLA nemzetközi kölcsönzésre vonatkozó irányelvei alapján történik. A fénymásolási szolgáltatásokkal kapcsolatosan két probléma merült fel. Az egyik a kérések késedelmes teljesítése, amit a késedelmet okozó tényezők felderítésével, illetve kiküszöbölésével kívánnak mielőbb felszámolni. A másik problémát az az ellentmondás jelenti, hogy míg a könyvtárnak feladata a könyvtári források megőrzése, ezeket fénymásolatok formájában rendelkezésre bocsátja távoli felhasználóknak, elkerülhetetlenül fokozva ezzel a papír elhasználódását.

Japán Orvosi Könyvtári Társaság

A Japán Orvosi Könyvtári Társaság (Japan Medical Library Association, JMLA) 98 orvosi könyvtárat fog össze. 1927-ben alapították, s még az évben javasolták a tagkönyvtárak közötti könyvtárközi kölcsönzés megindítását.

Az utóbbi években, visszatükrözve Japán előrehaladását az orvostudományokban, jelentősen nőtt a kölcsönzések és másolatszolgáltatások száma.

A tengerentúlról érkező, fénymásolásra vonatkozó kéréseket nem a JMLA-hoz, hanem az egyedi könyvtá-

rakhoz kell megküldeni. A szervezet központi hivatala azonban maga is foglalkozik fénymásolási kérésekkel, melyek a tagkönyvtáraktól érkeznek, s ahonnan sok másolat végül is külföldre kerül.

Ami a JMLA által külföldre küldött könyvtárközi kölcsönzési igényeket illeti, 1979-ben 91 könyvtárhoz 7773 kérést továbbítottak. A két fő szolgáltató a British Library Kölcsönzési Részlege és az USA Országos Orvosi Könyvtára volt.

Japán Műszaki–Tudományos Információs Központ

A széles körben JICST-ként (Japan Information Center of Science and Technology) ismert Japán Műszaki Tudományos Információs Központot 1957-ben alapították. Bár elsődleges feladata a hazai vagy külföldi folyóiratcikkek, konferencia-anyagok, kutatási jelentések referálása, az általa feldolgozott dokumentumokról egyre gyakrabban szolgáltat fénymásolatot. Legújabbban a JICST adatbázisához kifejlesztett online információkereső rendszer segítségével a felhasználó online összeköttetés útján továbbíthatja kérését.

A fénymásolatok iránti külföldi kérések száma erőteljesen növekszik: 1977-ben 3500, 1979-ben 4089. A kérések főként a japán irodalomra vonatkoznak. A főbb felhasználók sorrendben: Korea, USA, Brazília, Spanyolország, NSZK.

A fénymásolási díjak sokkal magasabbak az NDL díjainál. A postai költséggel együtt a minimum térítés az első 10 oldalért 8 USA dollár.

A JICST főleg az Egyesült Királyságból és az USA-ból kér fénymásolatokat, 1979-ben összesen 4227 tételt.

/OKAMURA, K.: Major interlending centres in Japan = Interlending Review, 10. köt. 1. sz. 1982. p. 20–21./

(Fazekas Zsuzsa)

Az olasz könyvtárak könyvtárközi kölcsönzésének és bibliográfiai információs szolgáltatásainak áttekintése

Az olasz könyvtárak hazai és nemzetközi könyvtárközi kölcsönzési gyakorlatát és bibliográfiai szolgáltatásait az Istituto Centrale per il Catalogo Unico vizsgálta információgyűjtési céllal, illetve a szolgáltatások átszervezése érdekében. Az adatok az 1978-as évre vonatkoznak.

Az adatgyűjtés keretében valamennyi állami könyvtárhoz és kötelezpéldány-gyűjteménnyel rendelkező köz-